

א. מוס' ר"ה כג : ב. שם כד :

דין חורס שאין מדקדקין בעדות עד מקודש. פרק אם אינו מכירין (דף כ"ד כ"ב): ואין מקדישין עד ואין מתקנין אלא בשלש. פרק אם אינו מכירין (דף כ"ד) וס"ק דכנכדריין (דף י"ב י"ג):

ו אמרו ראיתו בלא כוונה וכו'. אמרו עדים ראיתו ביום כ"ט שחרית וכו'. פירוש א"ל שראה במזרח ביום כ"ט כי עד כאן לא נסתר בלור השמש וכו' קודם המולד בנמו יום אחד לפיכך ר"ח שיהיה בין ראיתו בשחרית קודם המולד ובין ראיתו במערב אחר המולד ב' ימים ויהיה מן הדיו שאין מאמינים אותם בעדות זו אבל חכמים האמינו אותם לפי שהעידו שראוהו בזמנו אבל ראית שחרית לא השגיחו עליהם לפי שהרי העדים נתקשרו ונראות להם כלבנה. וא"ת ומפני מה השגיחו על ראית ליל שלשים ולא השגיחו על ראית יום כ"ט בשחרית שיש לנו לומר ג"כ שמה זו הראיה שראו ליל שלשים עבים שנתקשרו אבל ראית יום חשש ועשרים היא הראיה האמיתית ואין סתירה נראה ליל שלשים. והסתובב אין אנו אחרתין לראית שחרית אם היא אמיתית או אינה אמיתית מאחר שהעידו בראית ליל שלשים אין לשום לב לראית יום כ"ט ובאילו לא העידו לפיכך כלל. ועוד אמרין בגמרא (ר"ס כ"ה) ר' חייא חזא לסיכרא דקאי בעשרים ותשעה לירחא שקל קלא סתק ביה אחר לאורחא בעינן לקדושה ואח קומא כהא זיל איכסי למדנו מזה המשפט שאין חוששין לראית כ"ט שחרית:

ז ביצד מקבלין וכו'. פירוש נסחי נפש בלשון ערבי מנכרין אלכאנוד מנורת מפח נפש (איוב י"א) וחל"כ ראש כ"ד אומר מקודש דכתיב וידבר משה את מועדי ה' וכו' מכאן שראש כ"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש מנלן (ר"ס כ"ד) אחר ר"ט דאמר קרא אחר תקראו אותם קרי ביה אחס רב נתמן בר יצחק אחר אלס הם מועדי הם יאמרו מועדי:

ח ואין מקדשין החדש אלא בשלשה. שרי קדוש החדש אינו מסור לכל אדם אלא לנתיב דין ואין כ"ד פחות מג' ואמרין בגמרא (ר"ס כ"ה:) כד"ל הוואי ותק דיוי ממונות בשלשה ואם היה מומחה לרבים דן ואפילו ביחוד ה"נ לקדש יחיד קמ"ל שאין לך מומחה יותר ממשה רבינו ואמר ליה רחמנא עד דאיכא אהרן כהן כהן וכתוב ויאמר ה' אל משה ולא אהרן בלחן מלרים לאמר וכן אמר ובראשי חדשיכם ולא אחר ובראשי החדשים וזה לעד שום החשטון מסור לכם לא החדשים הטעניים וכו' וזה קצונו עס השמש עד קבולת פנים שניים. אבל בתמיד אומר וביום השבת שני כבשים בני שנה ולא אחר שנתם לפי שהוא דבר טבעי ואינו בראונס לפיכך אינו תלוי בכס: וכן אין מהשגין וכו'. אם יראה או לא יראה ויהי החדש מלא או חסר, אלא כ"ד שאל תסתובב אלו סומכים ומפני זה לריכין כ"ד ידע חשבון תקופות ומולות וגומטריאות כדי שיהיה ידעו בלי זה יום יקבעו ר"ח: ואין מקדשין אלא חדש שנראה בזמנו. שהוא ליל שלשים אבל לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו שכבר קדשוהו מן השמים: ואין מקדשין אלא ביום. דאמר קרא כי חק לישראל הוא משפט וכו' מה משפט ביום אף קדוש החדש ביום: אפילו ראוי בית דין וכל ישראל וכו'. אמרין בגמרא ל"ל למיתא ראוי כ"ד וכל ישראל אינטי ס"ד אמיתא הוואיל וראוי כ"ד וכל ישראל אינטימא לה מיתא ולא ליעברו קמ"ל: או שנתקרו עדים וכו'. אמרין בגמרא ל"ל למיתא ס"ד אמיתא תיקרת העדים כחלת דין ומקדש בגמר דין ולקדשו בלילא מידי דהוה אדרי ממונות דתקן דיוי ממונות דיוי ביום וגומרין בלילה ה"ל ליקדשו בלילא קמ"ל:

ט ראיתו כ"ד עמלן וכו' אם לא יאל כוכב בליל שלשים עדיין יום הוא ומקדשין ה"ל בסוף יום כ"ט ויהיה ר"ח יום שלשים. לפי שהראיה גדולה משמיעה כלומר ראית כ"ד עמלן גדולה משמיעה דברי העדים (עמלן) שיעידו על הראיה בפניהם: ואם ראוי בליל וכו'. שרי יאל היום ואין מקדשין אלא ביום ואם הקשה על ההלכה שאמר אפילו ראוי כ"ד וכו' ותאמר למה מעברין זה החדש וכו' אמר בפ"ג שאם לא באו העדים ביום שלשים ועברו כ"ד את החדש ואחר ד' או ה' ימים בלא עדים וכו' וזה החדש בזמנו ונתקרו מקדשין אותו. והסתובב שיש הפרש בין שתי הלכות שרי העדים העידו ביום שלשים ונאסרו כ"ד ולא קדשוהו בזמנו עד שחשכה ליל לא ולפיכך עברוהו אבל אם לא באו העדים כלל ביום ל' ולא באו אלא אחר ד' או ה' ימים אחר שיעברו החדש אפשר שמקדשין אותו

לחם משנה

שהיה עקלקלות גדולות יש במעגלותיו וכו' ולפיכך אמרו חכמים שמש ידע מבוואו ירח לא ידע מבוואו ואמרו חכמים פעמים בא בלרובה פעמים בא בקרבה כמו שנתראה מחשבותם אלו שפעמים חוסף ופעמים חננע זה הוא ההפך שהיה בין ריב"ז ור"ג. אבל מה שהיו אומרים שראו שחרית זה ודאי דברי הכל הם וכדמות לבנה נראה להם שזה א"ל ומה שהשיב ר"ג הוא דכיון דפעמים בא בלרובה ופעמים בא בקרבה ואפשר שנתראה ערבים א"ל נאמר דכן הוא האמת ומה שאמרו ראיתו במזרח שחרית דברי הכל הם ונראה להם כלבנה:

ז ביצד מקבלין עדות החדש וכו'. בפרק אם אינן מכירין (דף כ"ג:) במשנה אחר גדולה היה צירושלים וזית יעזק היה נקראת ולשם כל העדים מחכמים וכו' וכל אלו הם דברי רבינו ז"ל. עוד אמרו שם במשנה בראשונה לא היו זשים משם כל היום התקין רבן גמליאל וכו' והזכירו רבינו ז"ל זה בהלכות שבת פרק כ"ח: מבניסין את הגדול ושולין וכו'. גם זה משנה שם:

ח ואחר כך אחר שהתקיים העדות וכו'. גם זה שם במשנה (דף כ"ה:) ואין מקדשין את החדש אלא בג'. ריש פרק ראוי בית דין (דף כ"ו) ופרקא קמא דסנהדרין (דף י'): ואין מקדשין אלא חדש שנראה בזמנו. משנה בפרק אם אינן מכירין (דף כ"ד) ופסק כר' אליעזר בר דבוק דאמר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו שכבר קדשוהו שמים וכן פסקו שם בגמרא: ואפילו ראוי בית דין. משנה וגמרא שם (בריש ראוי כ"ד) (דף כ"ה:):

ט ראיתו בית דין עמלן בסוף יום כ"ט וכו'. זה הלשון קשה להולמו והרב מהר"ל ו' מביב ז"ל האריך בו בסופו טעם ודעת ע"ס:

בית

מגדל עז

ואין מקדשין אלא ביום עד ויקדשוהו בשלשה. פרק ראוי כ"ד (דף כ"ה כ"ו) ופ"ק דמסנהדרין:

ו אמרו ראיתו בלא כוונה וכיון שהתבוננו בו ונתבוננו לראותו להעיד שוב לא ראיתו אין זו עדות ואין מקדשין עליה. שמא עבים נתקשרו ונראו כלבנה וכלו והלכו להם. אמרו עדים ראיתו ביום תשעה ועשרים שחרית במזרח קודם שתעלה השמש וראיתו ערבית במערב בליל שלשים הרי אלו [ג] נאמנים ומקדשין על ראיה זו שהרי ראיתו בזמנו. אבל הראיה שאמרו שראיתו בשחרית אין נזקקין לה שאין אנו אחראין לראית שחרית ובידוע שהעבים הם שנתקשרו ונראה להם כלבנה. וכן אם ראיתו בזמנו ובליל עיבורו לא נראה הרי אלו [ג] נאמנים שאין אנו אחראין אלא לראית ליל שלשים בלבד: ז כיצד מקבלין עדות החדש. כל מי שראוי להעיד שראה את הירח בא לבית דין. ובית דין מכניסים אותו כולן למקום אחד ועושין להן סעודות גדולות כדי שיהיו העם רגילים לבא. וזו שבא ראשון

בודקין אותו ראשון בבדיקות שאמרנו. מכניסין את הגדול ושואלין אותו נמצאו דבריו מכוונים לחשבון מכניסים את חברו. נמצאו דבריהם מכוונים עדותן קיימת. ושאר כל הזוגות שואלין אותם ראשי דברים לא שצריכים להם אלא כדי שלא יצאו בפחי נפש כדי שיהיו רגילים לבא: ח ואחר כך אחר שתתקיים העדות יראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש ואין מקדשין את החדש אלא בשלשה. ואין מחשבין אלא בשלשה. ואין מקדשין אלא חדש שנראה בזמנו. ואין מקדשין אלא ביום ואם קדשוהו בלילה אינו מקודש. ואפילו ראיתו בית דין וכל ישראל ולא אמרו בית דין מקודש עד שחשכה ליל אחד ושלשים. או שנתקרו העדים ולא הספיקו בית דין לומר מקודש עד שחשכה ליל אחד ושלשים. אין מקדשין אותו ויהיה החדש מעובר ולא יהיה ראש חדש אלא יום אחד ושלשים אע"פ שנראית בליל שלשים. שאין הראיה קובעת אלא בית דין שאמרו מקודש הם שקובעין: ט ראיתו בית דין עצמן בסוף יום תשעה ועשרים. אם עדיין לא יצא כוכב ליל שלשים. בית דין אומרים מקודש שעדיין יום הוא. ואם ראיתו בליל שלשים אחר שיצאו שני כוכבים. למחר משיבין שני דייגין אצל אחד מהם ויעידו השנים בפני

א שם כה: ב שם כג: ג שם כד:

הנהגות מיימוניות

[ג] כר"ג ודלא כרבי יוחנן ב"ג דאומר עדי שקר הם, ע"כ: [ג] כר"ג ודלא כרבי רוסא בן הרכינס דאמר עדי שקר הם, ע"כ:

זמנים. הלכות קדוש החדש פ"ב

ואת אע"פ שזה הזמן הוא מניין השמחות דין בו להחמיר ואין מקדשין אלא למחר ואמר שגם אלו נריבין להחמיר בזמן שהוא משקיעת החמה עד שיאכל כוכב ח' שהוא בין השמחות כמו שאמר בספר זמנים ואין מקדשין אלא למחר ומה הפס' יש בין תחלת צה"ש וסופו. ועוד היה נריך לזכור דין העת שהוא משקיעת החמה בזמן ויאלץ כוכב ח' עד שיאכל שני כוכבים אם להקל ומקדשין בו אם להחמיר ואין מקדשין בו לפי שהוא ג"כ מניין השמחות ואין מקדשין אלא ביום לא יהיה חילוק בינו לזמן שחלף שיראו שני כוכבים עד שיראו ג' כוכבים שהוא עת בין השמחות הנגלה בראיית הקידוש למחר הלא דין העת שלפניו מנה"ש דכיוונו וכו' ז"ל. הקושא' השלישית מפני מה אם לא ראוהו ב"ד עלמין כסוף יום כ"ט ועדיין לא יאכל כוכב ב"ד אומרים מקדש ואין מלכדים שנים מהם להעיד בשני ג' כמו שהזכיר בסוף כשאמר ואם לא ראוהו ב"ד אחר שיאכל שני כוכבים למחר מוסיבין שני דיינין וכו' ומה הפס' בין ראיתם כסוף יום כ"ט לא בליל ל' עד שתפנה דין הקידוש והיה די לג' שיראו בליל שלשים שיקדשו למחר מאחר שראו אותו כמו שעשו כשראו אותו ביום כ"ט וז"ל:

בית

ן' חביב

ושל"ג אמות בקירוב וזמן התחלתו הוא כשיעבור אחר שקיעת החמה שיעור קס"ו אמות בקירוב שהוא חצי שעות מיל וז"ל כסוף בין השמחות אין חילוק ביניהם כלל והחילוק ביניהם הוא בזמן ההתחלה אם מתחיל מיד סמוך לשקיעת החמה או אם מתחיל אחר כשיעור קס"ו אמות כזכר אה"כ בסוף הסוגיא (דף ל"ה) אמרו אמר ר' יהודה אחר שמואל כוכב ח' יום ב' בין השמחות ג' לילה תה"ה וכו'. והשתא קשיא לי כפי מה שאמרתי הפס' הנכון בדברי שמואל הוא שמדבר אחר שקיעת החמה שכל זמן שלא יראו שני כוכבים שעדיין הוא יום שאלו חלף שמדבר קודם שקיעת החמה פשיטא שיום הוא אפילו אם יראה כוכב אחד ומה בל' למדנו. ובשאלת לדעת ר' יוסף שאמר שזמן ביה"ש אינו מתחיל סמוך לשקיעת החמה יבא בנפול ויאמר כי אותו הזמן שבין שקיעת החמה לזמן התחלת בין השמחות עדיין יום הוא אף אם יראה כוכב אחד שכל זמן שלא יראו שנים כי לדעתו לעולם לא יראו שנים עד התחלת בין השמחות והוא כשיעור מיל קס"ו אמות אחר שקיעת החמה כזכר אה"כ לכל לדעת רבא שאמר שמיד מתחיל זמן ביה"ש אחר שקיעת החמה איך אפשר לישב עם זה מאחר שמואל שאפילו אם יראה כוכב אחד עדיין הוא יום והוא מדבר בהכרח אחר שקיעת החמה כזכר. ושאלת שאמר רבא חולק עם מאמר ר' יהודה אחר שמואל כוכב אחד וכו' ושאלת שרבא אמרו בשם רב יהודה אחר שמואל עם כל זה חולק עמו כי מאמר רבא אחר שמואל הוא לישב הכרייהא דל' חיקיא רישא לסיפא לא שיהיה כן דעתו בעיני התלמוד זמן בין השמחות כי אם כפי הכרייהא האחרת שאמרה כוכב אחד יום וכו' זה ח"ל לאמר שהרי רבא ור' יוסף לא לבד יהיה כוונתם לפרש הכרייהא כי אם לומר לנו זמן בין השמחות כפי האמת, רביא לדבר שהרי אמרו בגמ' ואזו לטעמייהו וכו' זמן ביה"ש רבא אחר ר' יהודה אחר שמואל וכו' וא"כ כיון שרבא אומר שמואל סובר שזמן בין השמחות הוא משתקע החמה מיד והגמ' הביא בהם מאמר ר' יהודה אחר שמואל כוכב אחד וכו' בלי מהלוקת בהכרח לנו לומר שרבא מודה שמואל אומר. ועוד אני מוכרח להוסיף על דברי ואומר כיון שמדבר מה שאמר בגמ' ואזו לטעמייהו דאמר שיעור בין השמחות בכמה רבא אחר וכו' נראה דאין כוונת רבא ור' יוסף לפרש הכרייהא לבד כי אם להודיענו שיעור בין השמחות בשם שמואל לדעתם כפי האמת והדין כזכר אם כן בהכרח לנו לומר שסוף זמן שיעור בין השמחות המוזכר בדברי רבא ור' יוסף שהוא שיעור מיל קס"ו אמות וז"ל אחר שמואל אחר שהבקיף התחמוהו והאשוהו לעליון המזכר בדבריהם בדברי ר' יהודה זמן מועט שאלו לא נאמר כי יש סחירה ממאמרים בשם שמואל למאמר שמואל כוכב אחד יום וכו' ג' לילה והוא בזה האופן. כבר הוא מבוחר בגמרא בשם ר' יהודה אחר שמואל שבין השמחות דר' יוסי הוא אחר בין השמחות דר' יהודה וביארו בזה שיש ספק בין האומרים כמה הוא זה הזמן שהוא אחריו אצל דלוי ידעו שאין בו כדי שיעור טבילה ויבאר הר"ם ז"ל בפסקיו שיעור טבילה הוא שיעור שער דר' יוסי שהרי ומאמר שמואל שאמר ג' כוכבים לילה בודאי הוא אחר שעבר ביה"ש דר' יוסי שהרי בפסקא הלכה בגמרא כר"י לענין חרומה וכהנה הפוסקים ז"ל דכ"ש לענין מולא שבת ומאמר שמואל ג' כוכבים לילה הביאו הר"ף ז"ל לפס' הלכה וכן כל הפוסקים א"כ נראה שהוא אחר ביה"ש דר' יוסי ואם סוף שיעור בין השמחות דרבה ור"י שהוא כסוף שיעור מיל קס"ו אמות אחר שקיעת החמה הוא כשהבקיף התחמוהו והאשוהו לעליון שאלו הוא לילה לדעת ר' יהודה א"כ לדעתם בתשלום זמן בין השמחות דר' יהודה הוא לילה לדעת שמואל וכפי מאמר שמואל ג' כוכבים לילה אינו לילה עד שיעבור בין השמחות דר' כזכר א"כ בהכרח לנו לומר שגמרא הביאו ראשונה מאמר רבא ור' יוסף לפרש הכרייהא לבד ואח"כ הביאו מאמרים לענין האמת כפי דעתם ביארו לטעמייהו כלומר שיש ביניהם חילוק בענין ההתחלה בין השמחות למחר כדלית ליה ולמר כדלית ליה אמנם בסוף שיעור בין השמחות שניהם הוסיפו שיעור שזה והוא שיעור ביה"ש דר' יוסי כשיעור מיל קס"ו אמות ששיעור זה וז"ל אחר שקיעת החמה עבר זמן ביה"ש דר' יוסי וכו' וא"כ הוא לא יראה שני כוכבים עד שיראו ג' כוכבים כוכב אחד וכו' ג' לילה. זה ז"ל לע"ד שהוא מוכרח לאמר שאלו יהיו מאמרי אלו האומרים בשם שמואל למאמר כוכב אחד וכו' כיון שלשון שיעור בין השמחות בכמה רבא אחר וכו' מורה שאין דעתם לפרש דברי ר' יהודה שבכרייהא כי אם להודיענו הדין כפי האמת שז"ל כסוף יום כ"ט שאלו כהן כן שאמר שביאר שבין השמחות דר' יוסי הוא אחר בין השמחות דר' יהודה ושאנו מהאמר אה"כ שיעור טבילה שהוא מיל קס"ו אמות כהן וז"ל נאמר משתקע החמה מיל קס"ו אמות וז"ל אמות מותר לעשות מלאכה במוצאי שבת. ע"כ: מכאן הרי נראה שפירוש שיעור א"כ וז"ל אחר שחלף זמן רב ור' יוסף נחלש זמן בין השמחות הוא לר' יהודה לבד ולכן הוסיף הר"ם ז"ל מ"ט אמות מזה ספק בין השמחות דר' יוסי ומי הוא. ונראה לע"ד לומר שאפילו לדעת הר"ם ז"ל הפס' הנכון בגמרא הוא מה שאמרתי שדברי רבא ור' יוסף בסוף זמן בין השמחות הוא לפי האמת לדעתם לא לדעת ר' יהודה לבד כי כן מראה לשון הגמ' כאשר כתבתי לכל לפי שמתוך כלל מזה הפירוש והוא שאמר עבר שיעור מיל קס"ו אמות אחר שקיעת החמה יוכלו לעשות רחצה וזוהי המתקשה יאמר כי מה שאמר בגמ' ואזו לטעמייהו שיעור וכן הוא לפרש דברי ר"י לבד ואם לא אמרו בפירוש שיעור בין השמחות לר' יהודה בכמה משום דמחיק דלעיל לכן הר"ם כהן מה שכתב לחומרם גם בלשון הכותב בפסחים פרק מי שהיה עמא (דף ע"ד) יש הערה דומה לנו שכתבתי בלשון הר"ם ז"ל שראש

גם

שאל כבר יאכל כוכב אפילו אחד שלא יקרא יום והרי מבוחר במאמר שמואל שאף על פי שלא כוכב אחד עדיין הוא יום עד שיאכל שני כוכבים כי אז מתחיל בין השמחות כי כן הוא פירוש דברי שמואל בודאי וכן כהן הרב ז"ל בפירוט המשנה וז"ל. ודע כי אחר ביאת השמש עד שיראה כוכב מן הכוכבים הבינוניים בגודל נקרא יום ומשיראה כוכב אחד עד שיראו שנים הוא ג"כ יום ומשיראו ב' עד שיראו ג' הוא זמן בין השמחות וכשיראו ג' הוא לילה בלי ספק ע"כ. הרי נראה מבוחר מ"ט אמות שכתבתי הערבי לא נחלף זה הלשון כי אם לשון אחר והוא, ודע כי אחר ביאת השמש עד שיראו ג' כוכבים בינוניים בגודל ובאורה הוא זמן בין השמחות וכו' ע"כ. זה להסכים הדין שכתב בכאן עם מ"ט בל' שבת אצל עכ"ל נראה מבוחר שפירוש מאמר שמואל הוא כמ"ט ויבאר אי זו מהנחמאות היא האמתית או אם אפשר לומר ששתיים אחר עור יבא נהנה דברי עכ"ל מ"ט הקושא' שהקשיתי או האמתית וחזקה וראוי להשתדל בהיתרה: הקושא' מדבריו ז"ל עלמין ככאן הוא שדיוק דבריו הראשונים בותר לדיוק דבריו האחרונים שהרי אמר ז"ל אם עדיין לא יאכל כוכב אומרים מקדש וכו' הא אם יאכל אפילו כוכב אחד אין אומרים מקדש שכבר עבר היום אה"כ כהן ואם לא ראוהו וכו' אחר שיאכל ב' כוכבים למחר מוסיבין, טעמא דראוהו אחר שיאכל ב' כוכבים הא אחר שיאכל כוכב אחד לא יוסיפו למחר ב"ד אלא אומרים מיד מקדש הרי שני קושיות חזקות בלשון הרב. ובנראה שאין היקון בזה וזלתי בשבש לשון ז"ל והלשון הנכון הוא אם עדיין לא יאכל רק כוכב אחד אצל מה נעשה שלא נחלף זה בשום ספר לא דפוס ולא מחבריה יד. עוד ז"ל להעיר הערה אחת בדברי הרב ז"ל אע"פ שאינה בחזקת הזכר וזה כי מה שכתב הרב ז"ל ואם לא ראוהו אחר שיאכל ב' כוכבים למחר מוסיבין וכו' לא מטעם שהוא לילה ודאי כי עד שיאכל ג' כוכבים אינו לילה ודאי אלא מטעם שהוא בין השמחות והוא ספק לילה כי כן מפורש במימרא דשמואל שכתבתי. גם הרב ז"ל צ"ה מהלכות שבת כתב בפירוש שאינו ודאי לילה עד שיראו ג' כוכבים וא"כ נראה שבזמן בין השמחות אין אומרים ב"ד מקדש כיון שהוא ספק לילה ולכן נריך שיהיה יום ודאי וקשה שהרי אמר הרב לעמלה וז"ל או שנהקרו העדים ולא הספיקו ב"ד לומר מקדש עד שהשקה ליל ל"א אין מקדשין אותו ע"כ. הא אם הספיקו לומר מקדש עד שלא השקה שיאמרו מקדש אע"פ שהוא בין השמחות, כי פי' השקה ר"ל שהוא לילה ודאי וזה הפך מ"ט למטה כזכר. עוד יש הערה אחת בלשון הרב כי הוא כי למה כפיראו ז"ל הריה עדיין הוא יום יקדשו אורו בראייתם וכשיראו אותו בזמן בין השמחות נריך למחר שיעורו שנים מהם בשני שלשה כדי לקדשו למה לא יקדשו אותו למחר בלי שיעורו שנים מהם. זאת הערה העיר המפרש והניחה בל"ע. ובמתילה מכבדו כי הוא דבר קל להשיב וגם אני לא זכרתי כי אם לפרש כל דברי הרב ז"ל. עוד יש קושא' חזקה בדברי הרב ז"ל ממ"ט בל' שבת פ"ה והוא כי הרב ז"ל בכאן תלה ידיעה שהוא יום עדיין או זמן ביה"ש בשיאול כוכבים או שלא יאכל ופירוש דבריו כפי הפשט הנכון הוא אע"פ שכבר שקעה חמה אם עדיין לא יאכל כוכב הוא יום ודאי וא"כ קשה שבה"ש שבת כהן הרב ז"ל דמשתקע החמה מיד מתחיל זמן בין השמחות. ולבאר זאת הקושא' יומר אומר כי לא ימנע מהלוקה או מ"ט הרב בכאן אם לא יאכל כוכב אחד וכו' הוא מדבר קודם ביאת השמש או אה"כ או שגמר כי הכל אחד ר"ל ששני הדברים והם ביאת השמש וביאת שני כוכבים באין כאחת. אם נאמר שמדבר קודם משקע החמה א"ל שמשנה שלימה שנית בשבת פ"ה (דף י"ז י"ח) ובכלל ביה מהירין עם השמש ובדלתי כל זמן שלא שקעה החמה נקרא יום ודאי גם כי לא יאלצו מהקושא' שאמרנו שהרב סותר דבריו ששם בל' שבת כהן שעד שהשקע החמה הוא יום אצל בהכרח מדבר אחר שקיעת החמה וא"כ קשיא הקושא' שאמרתי, מה האמר אינו מדבר לא קודם ביאת החמה ולא אה"כ אלא שני הדברים באין כאחד עכ"ל קשה למה הרב במקום אחר תלה זמן בין השמחות ששקיעת החמה ובמקום אחר תלה אורו כשנאמר שני כוכבים היה לו להזכיר בשני המקומות דבר אחד כיון שכל אחד זמן אחד, ואם ללמדנו ששני הדברים באים בזמן ח' היה לו להפוס' ב' הדברים במקום ח' והוא שיאמר ככה משיראו ב' כוכבים שהוא זמן שקיעת החמה עד שיראו ג' כוכבים בינוניים הוא הנקרא זמן בין השמחות וכו' וא"כ אף אם נאמר שזמן שני הדברים הוא ח' עכ"ל לא יאלצו מהקושא'. והאמת שאין זמנם אחד אלא שזמן יבית ב' כוכבים שאמר הרב הוא אחר ביאת השמש וכן נראה מלשון הרב ז"ל בפירוט המשנה שכתב גם כי זמן ראית הירח החדש בזמנו הוא אחר שקיעת החמה לעולם וכן בסוף פ"ד מאלו ההלכות קרא הרב שעת הראייה שלש שקעה אחר שקיעת החמה וא"כ קשיא הקושא' הראשונה שאמרתי. אלו הם הערות הנפלות בלשון. והניי משיב עליהם לענין דעתי ואחמיל בלחורן ראשון כי הוא כמו הקדמה ליישב כל הלשון. וראשונה ראיתי להביא סוגייה בגמ' והיא בסוף פרק כמה מדליקין (שבת ל"ד) ואעיר בה קושא' אחת דומה בל' מה לקושא' שהקשיתי בלשון הרב ז"ל. וזו היא האערה של שמועה. ה"ר אי זהו בין השמחות משתקע החמה וכל זמן שפני מזרח מאדימים וכו' הא גופה קשיא אמרתי אי זהו בין השמחות וכו' והדר אמרתי וכו' אחר רבא אחר שמואל ה"ק וכו' ר' יוסף אחר ר' יהודה אחר שמואל ה"ק וכו' ואזו לטעמייהו דלחמיר שיעור בין השמחות וכו' וכלל בגמרא בזה כי שיעור זה"ש לדעת רבא אחר ר' יהודה אחר שמואל הוא מיל קס"ו אמות מיל קס"ו אמות אחר שמואל אחר שמואל זמן ביה"ש הוא משתקע החמה מיד ולדעת ר' יוסף אחר ר"י אחר שמואל שיעור ביה"ש הוא מהלך שני שלשי מיל שם א"כ

החדש שהדבר מבור לבד לא ראו הם הירח ולא יאלו כוכבים יכולים הם לקדשו כי הרי הוא יום ונסמך על מאמר שמואל כוכב אחד יום וכו' דכיון שהדבר מסודר להם לבדם בראייתם הדבר חלוי מלבד שזדלי הם היו אשמים שלימי הירח והחושבים ולא נאמר עליהם שלקור ראוהם לא ראו הכוכבים עם היות כי ב"ד של ג' כשר אפילו בסומא בלחמ מעיניו כדעתו בסוכה פ"ה גס ב"ה פרק ראובו ב"ד וכתבו הרב ז"ל פ"ה מהלכות סנהדרין עם כל זה אינו קושיא כלל לדעתו ז"ל נריך שאותם ב"ה היו מהסנהדרין ועם היות שהלך עליו הרמב"ן ז"ל אין לנו לחוש כי ליישב דעת הרמב"ם ז"ל אלו דנין. ובזה הדרך אשר דרכיו וכל המעיין לראות כי שני העוסקים שכתבתי למעלה להרמב"ם ז"ל בפי' המשנה שחיהו אמת כי שתי השמות מורים זדליי שלא נפלו במקרה ובטעות אבל כמות מכוין כפי סידורם. ולכן נראה שהרב סידר הראשון בראשונה כי העיקר מאמר שמואל כוכב א' יום וכו' והוא אמת כפי הדיון שאם הוסיפו על אותו השיעור משפסקת החמה לא מטעם הוספה אלו עושים אלא מטעם שמה בלוח היום האמת הוא שראו שני כוכבים מיד אחר שקיעת החמה כאשר נהגה כל זה למעלה ביאור גמור. אמנם ח"כ חיקן כפי מ"ס בפרו ומטעם הנזכר לא מטעם שמה בראשונה אינו אמת. וזה מה שהשיגה דעה הקרר להשיב לקושיא האחרונה שדבריו הרב והמני בל להשיב לאחרות אחר שאינן בוגיא אחרת שהיא מקור כל אלו הדיונים ב"ה ר"פ ראובו ב"ד (דף כ"ה) וזו היא הנעשה: תנן ראובו ב"ד וכל ישראל נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שהשכה ה"ז מעובר. ראובו ב"ד בלבד יעמדו שנים ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש ראובו ג' וכו', גמרא למה לי למתני ראובו ב"ד וכו' ראובו ב"ד יעמדו שנים ויעידו בפניהם ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה ח"ר זירא כגון שראובו בלילה ע"כ. פירש"י ז"ל ראובו ב"ד בלבד שאין מי שיעיד אלא הם ולאו ארישא קאי בכחן להשיב אלא שהיה מקודש ואמאי יעמדו שנים ויעידו הלא ראובו כולם יקדשוהו בראייהם דלא תהא שמיעה שומעים מפי עדים גדולה מראייה וכו' שראובו בלילה הילכך למחר אי לאו שמיעה על מה יקדשו, ע"כ:

תוספות ראובו ב"ד פי' ב"ד של כ"ג ולכן פי' בקו"ל דהיה להם שהיה דלי לא היה להם שהיה מאי פירש"י ב"ד כגמרא לא תהא שמיעה גדולה מראייה ולקדשוהו מיד שראובו הלא היה להם שהיה מקודש. כגון שראובו בלילה דלון יכולים לקדש על פי ראייה הלילה דל"כ היחה ראייה הלילה מקודש קבלת עדות ואין קבלת עדות אלא ביום ואפילו בזמן ממונה כדאמרין לעיל דקרי חקירת עדות כחלחל דין עכ"ל. ואחר הכנה פשט הסוגיא קשיא לי קושיא אחת ארישא כיון שבהשקפה המקשה ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה הוא משום דמ"ל דסיפא לאו ארישא קאי אלא שהיה שהיה לקדש דכדכח רש"י ז"ל ופירשו טעמיה בעלי הכוס ח"כ מה לו למחרן לחדש אוקימתא שראובו בלילה לימא ליה דסיפא ארישא סמיך וימירי בשלל הספיקו לומר מקודש עד שהשכה ופ"ה דלא שייך למימר עד שהשכה משום דמשמע הא לא השכה יאמרו מקודש ואין הדיון כן בסיפא אש"כ דברישא הדיון כן וכמו שאבאר בעז"ה עכ"ל הכוונה היא דלא הספיקו לומר מקודש ביום ולעולם שראובו ביום. ואש"כ דלא דמי ממש לרישא דלא הספיקו לומר מקודש עד שהשכה ברישא ר"ל דלא הספיקו ביום ל' ובסיפא מיירי ביום כ"ס עכ"ל הרי דומה לרישא דרישא וסיפא מיירי ביום דלא הספיקו לומר עד שהשכה הרי בראייה והאי בראייה דהא רש"י ז"ל עומד כתב כן כפי מה שפירשו הכוס' דלאו ארישא קאי וכו' ומה לו למחרן ח"כ לחדש אוקימתא חדשה מכל וכל והיה דראובו בלילה. והגמרא לענ"ד לומר דהכרח גדול הכרחו למחרן לומר דגם בראייה היחה בלילה והוא דלון שפסקו במשנה יעמדו שנים וכו' ואם אמת הדבר דהכרחי היחה ביום אלא דלא הספיקו לומר מקודש ח"כ אש"כ דלון יכולין ב"ד לקדש בו ביום משום דלון דין אלא ביום עכ"ל למה נריך למחר שיעמדו שנים ויעידו וכו' כיון שהראייה היחה ביום הרי היא כמו קבלת עדות ביום ולמחר יקדשו החדש בלי קבלת עדות כלל כי אינו נריך כפי הטעם שפירשו החוספות ואפילו לפי מה שכתב רש"י ז"ל הלכך למחר אי לאו שמיעה על מה יקדשו דמשמע מיניה דאפילו שראו ביה דין הירח ביום שהוא זמן דין אס לא קדשוהו בו ביום נריך שמיעה עדות למחר שיקדשו ב"ד עליו אפילו לדבריו ז"ל נריכין ח"ל מכה הקושיא שאמרת שכוונתו היא כמו מה שפי' הכוס' ור"ל הילכך למחר אי לאו שמיעה שהוא קבלת עדות ביום על מה יקדשו וראייה בלילה אינה כמו קבלת עדות כיון שהיה בזמן שאין ראוי לדון. ועוד לענ"ד לומר שהיה הדיון הוא מוכרח מרישא דמנהי דקאמר ב' חלוקות, ח' ראובו ביה דין וכל ישראל, ב' או שחקרו העדים, ואחריו קאי ולא הספיקו לומר מקודש עד שהשכה כנראה שהדין בשניהם שזה וכמו שכתבנו העדים לא חסר דבר כי אם לומר מקודש גם כשראוהו ביה דין וכו' אין נריך דבר אחר ומתי ראובו בסוף יום כ"ס ומתי לא הספיקו לומר מקודש עד שהשכה ביום ל' כנראה שאם הספיקו לומר מקודש עד שלא השכה ביום שלשים דהחדש מקודש ואין נריך דבר אחר כלל. ח"כ נראה בהכרח ששראו ב"ד הירח בסוף יום כ"ס בזמן הראוי לדון אס לא הספיקו לומר מקודש שיקדשו אותו למחר בלי קבלת עדות כלל ולמחר מזהה מזהה מזהה ח"כ שיש ג' חלוקות וכל ח' דינה מחולק. הא' כשראוהו ב"ד ביום ויש זמן לומר מקודש שיקדשו אותו מיד ויאמרו מקודש וזה למדנו ממה שהקשה המקשה ואמאי לא תהא שמיעה גדולה וכו'. חלוקה ב' כשראוהו בלילה והדין הוא דלמחר יעמדו שנים וכו' וזה למדנו מהחירוק. חלוקה ג' שישית כשראוהו ביום ולא הספיקו לומר מקודש והדין הוא שיקדשו אותו למחר בלי ד"ה וזה למדנו מכה ההכרחיות שאמרת. וזה מה שאני נריך ללמוד מזהה הסוגיא להבין דברי הרמב"ם ז"ל. ועם כל זה טרם אבא לבאר דבריו לא אחשוך פי לומר מה שק"ל בדברי הכוס' שאמר ולכן פי' בקונטרס דהיה להם שהיה וכו'. ואי לא דמסתפינה הייתי אומר שהיה הגהה מתלמוד ואינם דברי רבנים גדולים כהם. דבור כהוב במשנה כתב רש"י דלאו ארישא קאי כדי לתת בשרא למקשה וא"כ הדבר קשה לי שהיה לו לרש"י ז"ל לומר קס"ד בדבר כזה ולא לפרש המשנה ככה בפשיטות כיון שהסברא היא וזה כפי פשט המשנה דיותר טוב לומר דסיפא ארישא סמיך ולא יקשה כלל אס הקושיא היא שיקדשוהו מיד בשעה ראיינה גם פירושו במשנה פי' בכל לעדת המחרן דהוא ז"ל כתב אלא שהיה שהיה לקדש והמחרן חירן כגון שראובו בלילה וא"כ לסברה וזה כנראה הל"ל קס"ד. ועוד מ"ס דבור מלי פריך לא תהא שמיעה גדולה מראייה וליקדשוהו מיד שראובו מנין להם שזאת היחה קושיא המקשה ואם בשביל מ"ס רש"י יקדשוהו בראייה מי הכרחו לפרש שר"ל בשעה ראיינה אני אפרש שר"ל עם

שנים הם כותרים דברי. והתשובה אלא ממין התשובה הזאת שכתב הרמב"ם ז"ל והמעין יבין כי לא ראינו להאריך ובין לדעתם ז"ל ובין לדעת הרמב"ם ז"ל הפי' הנכון בגמרא הוא שמה שאמר ואזרו לעממיהו הוא לבאר סברהם בשם שמואל כפי האמת וא"כ נריך שלא יתירו מתמיהם למחר כוכב אחד יום וכו' אשר לפי זה נחתימה הקושיא שאמרת כי כיון שרבה ורב יוסף שניהם מוכרחים להודות ששמואל אמר מאמר כוכב אחד וכו'. ועוד שהרי מנינו שהרי"ף ז"ל פסק כרבה לחומרא והביא לפסק מימרא דשמואל כוכב אחד וכו' כנראה דלא פליגי אהדדי. ושנאמר שהביאו לפסוק כמותו בזמן סוף בין השמות והוא כשראו ג' כוכבים צינטיים לא לפסוק כמותו בזמן החלה זה דוחק והיה לו לרב לפרש:

בכלל הדבר שבהכרח לו לומר שרבה יודה במימרא דשמואל כוכב אחד יום ונריך לו לדעת באי זה אופן ובאי זה דרך כי כפי הנראה בהכרח לומר שהולקים. ולפי מ"ס רבינו הם ז"ל דיש הילוף בין משתקעת החמה לשקיעת החמה ככתוב בהם' גם בספרי בעלי החדושים ובאפילו לדעת רבה יש שיעור ג' מילין ורביע אחר שקיעת החמה קודם שיחליל זמן בין השמות אין קושיא כלל ומאמר שמואל כוכב אחד יום וכו' יבא כפשוטו שמדבר אחר שקיעת החמה ועם כל זה הוא יום כיון שלא נראה ב' כוכבים ומחלוקה רבה ורב יוסף הוא שלדעת רבה כשיעבור אחר שקיעת החמה שיעור זמן מהלך ג' מילין ורביע ביה"ש ויראו שני כוכבים צינטיים ולדעת ר' יוסף לא יראו עד שיעבור אחר שקיעת החמה שיעור זמן מהלך ג' מילין ושליש ואז מחליל זמן ביה"ש ואם כן אין קושיא כלל לדעת רבינו הם ומהיזקי דבריו. אבל לדעת הרמב"ם ז"ל נראה שאין זה אמת שא"כ היה לו לפרש אי זה דבר מזה. ולדעתו פי' משתקעת החמה ר"ל מיד אחר שהתברר גוף החמה מעיניו וזדלי שלדעתו ז"ל גם זו היא סברה הרי"ף ז"ל גם הרמב"ם ז"ל לא כתב בפסקיו כלל מדברי ר"ה כנראה שלדעתו ז"ל פי' משתקעת החמה הוא כפשוטו כשיסתר גוף החמה מעיניו ואם כן הדרך קושין לדוכתין כי איך אפשר להכניס מאמר שמואל כוכב אחד יום וכו' עם סברה רבה:

וליישב כל זה לו לענ"ד הקדמה הקדמה והיא כי זמן הראות הכוכבים אינו אחד תמיד בכל ימות השנה, דרך משל לדעת רבה יתאלו ימים בשנה שכובר אחד צינטי יראה קודם שהשקעת החמה ויש ימים שלא יראה עד אחר שקיעת החמה. גם יש ימים ששני כוכבים צינטיים יראו עם שקיעת החמה בסמוך ויש ימים שלא יראו עד שיעבור זמן מה אחר שקיעת החמה. ובקיום דברי אלה שאמרת שאין הכוכבים נראין תמיד בכל ימות השנה בזמן אחד בערך אל שקיעת החמה אינו מלכיד כי השכל גורם היומו כן ושיהלך זמן הראותם כפי מזה השמש בגלגל וכפי רוחק הכוכבים ממנו. וזמן זה החילוף ר"ל כמה יקדמו לראות או כמה יתאחרו יש לו שיעור. דרך משל לדעת רבה לשלש שני כוכבים אינם נראים קודם שקיעת החמה אלא ביום שמקדימין יותר לראותהו כשראו עם שקיעת החמה ויש יום שיתאחרו מעט אחר שקיעת החמה ויש יום שיוכיחו להאחר יותר והרוב שיוכיחו להאחר לראותהו אחר שקיעת החמה הוא שיעור מהלך קס"ה אמות שהיה חזי שחור מיל כי כשיעבור שיעור זה הזמן אחר שקיעת החמה לעולם אפשר לשני כוכבים לראותהו אס לא יהיה לגודל קוטר ראות המצב או אי זה עבים שיכסו אותם וא"כ לדעת רבה זמן מהלך חזי שחור מיל אחר שקיעת החמה יש ימים שראוי להיווצר בולן בין השמות כפי הדיון והאמת כי כבר נראים שני כוכבים ויש ימים שראוי להיות קלמו בין השמות. וזמן מהלך שני שלישי מיל אחר זה הזמן תמיד בכל ימות השנה הוא ביה"ש. ועפי"ז אין קושיא כלל בסוגיא שמה שאמר שמואל כוכב אחד יום מדבר בין קודם שקיעת החמה בין לאחר שקיעת החמה והחדוש שהודיענו ביום שיהיה אחר שקיעת החמה כי עדיין הוא יום כיון שלא נראה שני כוכבים ועכ"ל אינו סותר לדברי רבה שדעתו היא שהאמת שזמן בין השמות אינו מהחל כפי הדיון עד שיראו שני כוכבים אבל כיון שזמן הראות שני כוכבים יש זמן בשנה שהוא עם שקיעת החמה יש לו לומר משתקעת החמה תמיד יש לו דין בין השמות כי אולי הם נראים והמצב אינו רואה אותם לקוטר ראותו כי לא ראינו בשיעור רחוק גדול כזה אינה ראייה, ועם זה אש"כ ששני המאמרים יהיו לשמואל אין קושיא כלל כי במאמר האחד הודיענו זמן ביה"ש כפי האמת ושורש הדיון ובמאמר האחר הודיענו שיעורו כפי הזמן שאפשר להסתפק והרי דינו לחומרא כדון ביה"ש. ולא יתשוב והוא דברי אלה לומר אליהם כי הם חוששים מקרב בלו שערס חכמי המשנה והגמרא ואולי בשביל זה ידמה אותם כי האמת יש לדבר שיעור גדול מהגמ'. ועל פיהם נחיישבה לי קושיא אחת והיא. כי כשהקשה המקשה על הברייתא ואמר הא גופה קשיא אמרת אי זהו בין השמות וכו' הכרח המקשה הוא דלח"ה ליערבינו ולהניינו ולימא הכי אי זהו בין השמות משתקעת החמה וכל זמן שפני מזרח מאדימין והכסף התחנן ולא הכסף העליון אבל הכסף העליון וכו' הכי ה"ל למיתני ולא ה"ל למקש ביה"ש פשט אחרת וא"כ כשיחירן רבה כרוך ומתי מה חירן להכרח קושיא המקשה, אבל לפמ"ס הברייתא היא מדוייקת ונקט ההגה חרי זמני בין השמות דלפי האמת ככה הם שני מיני זמן הנקראים ביה"ש, משתקעת החמה עד שיכסיף העליון שהוא שיעור שני שלישי מיל הוא זמן ביה"ש ודאי ולעולם אמת משתקעת החמה וכל זמן שפני מזרח מאדימין שהוא שיעור מהלך חזי שחור מיל דיו ג"כ כדון ביה"ש לפי שימם רבים בשנה הוא ודאי זמן בין השמות ונראהו בו שני כוכבים ואש"כ שהוא אינו רואה אותה אולי הכנה בשביל קוטר ראותו גם שאינו מסתכל במקום הראוי להסתכל וסדרם ההגה כפי דבר זמנם ואמר אי זה הוא בין השמות משתקעת החמה וכו' כי דין ביה"ש יש לו הכסף התחנן ולא הכסף העליון ביה"ש ודאי ולעולם זאת היא סברה רבה. אמנם ר' יוסף כובר דלעולם לא יראו שני כוכבים קודם שיעבור אחר שקיעת החמה שיעור מהלך חזי שחור מיל ולכן קודם זה הזמן הוא יום ואם דעתו היא שלעולם נראין שני כוכבים מיד אחר עבור זה הזמן או אס סברתו היא ג"כ שיש ימים שאין נראין שני שני כוכבים בזה הזמן ועכ"ל שיעור בין השמות שזה לעולם כי הוא שיעור מהלך ב' שלישי מיל בשביל שלא נדע מה הם אותה הימים שמתאחרים בהם הכוכבים לראות על דרך סברה רבה לא אפשר בזה כי אין לי מצאנו לדעתו מלשון הגמ': בכלל הדברים נחיישבה הסוגיא בלי שום קושיא כלל גם דברי הרמב"ם ז"ל מצוירים עפ"י ודעתו היא שלענין שבת וכל דבר חומרא כמו בזב ביה"ש מחליל משתקעת החמה ואש"כ שלא ראה המצב שני כוכבים כיון שהדבר חלוי בכל אחד ואחד מיראלי יב לנו לומר כי הגיע זמן בין השמות וקוטר ראותו גרם שלא ראה הכוכבים. אמנם בענין קידוש

עם ראיתן כלומר לא יערכו לעדות וראיתן היתה כמו עדות. וע"ק לי שנין ששם זאת ההקדמה להקשות כנראה שבהבטל זאת ההקדמה תבטל הקדמה ואילו כן שאף אם מזה שא"ל לקדשו בשעת ראיתו כי אם למחר עם כל זה מקשה למה הוצרכו לעמוד שנים שיעידו בפניהם היתה ראיתם כמו עדות. ועוד נראה כי זאת היא הקדמה שהקשה המקשה לא האחרת כי לאחרת אין חזק במה שאמר ומאלי לא תהא שמיטה גדולה מראיה, אבל אם יקשה למה נריך עדים בלי זו שעה שיקדשו ויקדשו בראייתם ולא תהא וכו' יבא בטוב. לכן אני אומר כי מה שאמר רש"י בראייתם פירושו עם ראיתם כמו שראיתם ר"ל שהיה ראיהם כמו עדות ובלי זו שעה שיקדשו ולא יערכו לעדים ולזה השיב התשובה שראיתם אינה כמו עדות לפי שראוהו בלילה. ומה שאמר רש"י למעלה ולאו ארישא קאי בל להרץ קושיא אחת שיש כפי הלשון והיא דפירושו ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה ר"ל עד שחשכה ביום שלשים ואם נאמר דאחרי החלוקה השניה דראוהו ב"ד וכו' מדבר בכך א"כ איך אמר. יעמדו שנים ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש הרי עבר היום, לזה אמר רש"י דלא ארישא קאי בסמוך לחשכה דר"ל חשכה יום שלשים אלא שראו אותו ביום כ"ט ושאר שבות לקדש קודם שיעבור כל יום שלשים ולזה אפשר להעמיד שנים ויעידו וכו', ואע"פ דלפי מה שמי מפרש זה הלשון ר"ל דשאר כל יום שלשים עם כל זה אמר רש"י שהיה שבות לקדש כנראה שבות לבד לא יותר משום דברישיא איירי דלא נשאר כלל מכל יום שלשים אפילו שבות לקדש אבל אה"ל דבסיפא נשאר כל יום שלשים וקודם שיצא חירון כגון שראוהו בלילה אפשר היה לומר דנשאר גם מיום כ"ט שבות. וזה הלע"ד

בחנה הלכה פ"ט פירש"י ו"ל וכתבתי כפי ההקדמה שכתבתי שהדבור הזה הוא הנהגה מאתה תלמיד שרצה לפרש דברי רש"י ז"ל. ואם אינו כן אלא שהם דברי בעלי החסם הרי כאלו עבר הקולמוס על מה שכתבתי בזה כי כל הדברים אמת ודעתי הקצרה לא יכלה להשיגם. כלל הדברים נחבארה ההלכה והדינים שכתבתי למעלה הם אמת בין הכי ובין הכי ועל פיהם אכל לישב דברי הרב ז"ל בלי ששאר קושיא כלל ואומר, כבר נחבאר שיש ג' חלוקות בענין ודינם מחולף. כ"כ נכנסו בביאור והא' למדנו היתה מדיוק דזה עמנו עשה הרב החלוקה, הא' שראוהו ב"ד ביום ושאר זמן לומר מקודש והדין בזה שיאמרו מיד מקודש, זאת החלוקה הזכיר הרב בראשונה במ"ש ראוהו ב"ד עמנו וכו' אם פירש"י לא ילא כוכב וכו'. החלוקה הב' היא בהפך זאת שאפילו לראוהו בלילה שלשים אחר שיצאו וכו' למחר מושיבין וכו' והוסף הרב ללמדנו בכאן דביה"ט והוא אחר שיצאו שני כוכבים הרי הוא כלילה. החלוקה הג' היא כשראוהו ביום ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה והדין בזה דלמחר יקדשו ב"ד בלי שום עדות כלל. גם זאת החלוקה הנה נלמוד אותה מדיוק דברי הרב שהרי הוא אומר אם עדיין לא ילא כוכב אומרים מקודש טעמא דלא ילא כוכב הא אם ילא כוכב אין אומרים מקודש מיד וגם לא יושיבו דיינים וכו' אלא דבר אחר ומה הוא שלמחר יאמר מקודש בלי שיושיבו דיינים וכו' גם מדיוק דבריו האחרונים ככה נלמוד שהוא כתב ואם ראוהו וכו' אחר שיצאו ב' כוכבים למחר כו' טעמא דינא שני הכוכבים הא אם לא ילא כי אם אחד אין מושיבין דיינים וגם אין אומרים מקודש מיד אלא מה יעשו שיאמרו למחר מקודש בלי שיעמדו ב"ד כלל הרי נחבאר בפרט דברי הרב הג' דיינים האחרים ובה ניחא מקשיה סתירה דבריו אלו לאלו שהיא הקדמה השניה שהקדמה דבריו ז"ל כמו שאמר ראוהו גם נשאר הדינים ומחלוקות המזכרות הם עמנו אותם שהזכיר הרב כי לדמיון שראו הירח ב"ד ביום ששאר זמן לומר מקודש שם הרב משל שראו אותו קודם שיצא שום כוכב כי בודאי יוכלו לומר מקודש קודם שיצאו שני כוכבים. ולדמיון שראו אותו ביום ולא נשאר זמן לומר מקודש שם הרב משל בדיוק דבריו שראו אותו אחר שיצא כוכב אחד כי אז לא ידעו הם אם יש זמן לומר מקודש כיון שלא ראו מהי ילא אותו הכוכב האחד וגם אין אלו יודעים כמה יתעכב לנאח הכוכב השני על האחד ואולי קודם שיצאו לומר מקודש ילא כוכב אחר, מה האמר יאמרו מקודש ואח"כ יראו אם ילא כוכב אחר בין כך ובין כך יחזרו לומר למחר מקודש ואם לא ילא כוכב יפאר החדש מקודש לא נאן ליעשות כן דבקידוש החדש אין ראוי לב"ד לומר דבריהם על ספק לילה, הרי מבואר מזה דאע"פ דהרב חכם בכאן לפסק הלכה האמר שמואל כוכב אחד יום מהעצם המזכר למעלה אינו סותר לזה במה ששם משל אם עדיין לא ילא כוכב כי אין כוונתו לשום משל ולבקש שיעדין יהיה יום לבד כי לזה אע"פ שיצא כוכב אחד עדיין הוא יום כמבואר בדברי שמואל בפי' אבל כוונתו לשום משל בעבור שעדיין יהיה יום ושאר עוד מהיום זמן כמזכר ובה חידשו לקשיא הראשונה: גם הג' דבר קל להקדו וזה כי זמן ביה"ט דיון עליו שהוא מהלילה כשיהיה שש"פ שעדיין הוא יום לא ידענו ששאר מהיום עוד זמן כמזכר ובה חידשו לקשיא הראשונה: גם הג' דבר קל להקדו וזה כי זמן ביה"ט דיון עליו שהוא מהלילה כשיהיה חומרא לא כשיהיה קולא ולכן כשלא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה ליל ל"א שאין מקדשין החדש בזמנו ומעברין אותו אז נדון זמן ביה"ט ליום ובודאי אם הספיקו לומר מקודש קודם שחשכה אע"פ שהוא בזמן ביה"ט מקדשין אותו כי שלא לקדש החדש בזמנו הוא קולא כמו שמבאר מדברי הרב סוף פ"ג. אבל בחלוקה השניה שמדבר שראו אותו אחר שיצאו שני כוכבים בלילה שלשים אין מקדשין אותו אז בזמן ביה"ט ודין אותו כלילה כיון ששאר להם כל יום ל' שיוכלו לקדשו. והנה נראה חכמת הרב ז"ל כי הדין שלמעלה הוצרך במשנה שאמר ראוהו ב"ד וכו' ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה והדין של מטה ג' ילא שני כוכבים וכו' הוצרך בגמרא כמ"ש בגון שראוהו בלילה וראה הרב בחכמתו להניח עד שחשכה שהוצרך במשנה כפשוטו ואם לא חשכה ודאי עדיין יוכלו לומר מקודש ששם לא נאמר כן הרי הוא קולא כמזכר וכמ"ש בגמ' בגון שראוהו בלילה פירש כי ביה"ט הרי הוא כלילה ששם לא נאמר כן הרי הוא קולא וזה לחלוף הנושאים כאשר נחבאר: גם ההערה הד' מבואר בזה החירון למעלה בשם החסופות ורש"י ז"ל ואין צורך לבטל הדברים:

פירוש
י בית דין שקדשו וכו'. זו קולא בקדוש החדש שהרי נאמר אשר תקראו אותם כאלו אמר אשר תקראו אותם שהרי אין אלו סומכים אלא על אמירתם מקודש ואפילו בשבט או זולתה: פ"ג א עדים שראו את החדש וכו' לא ילכו. לפי שאינם מגיעים למקום בית דין אלא אחר יום שלשים אחר שנתעבר החדש. וקשיא לי שהרי אמר בסוף פרק זה שאם לא באו עדים כל יום שלשים ועברו את החדש ואחר ד' או ה' ימים באו עדים רחוקין והעידו שראו הירח בזמנו ואפילו בסוף החדש מאיימין עליהם אם עמדו בדיוקן מקדשין אותו וחורין ומונין לאותו החדש מיום שלשים. הנה נחבאר מדבריו ז"ל שיש חולקת לעדות העדים אחר יום ל' הואיל ונראה בזמנו וזה נראה שאפילו ששכרו אותו ב"ד יש להם לחזור ולקבצו בזמנו ואמין בתחלה שאין עדותן אחר ל' יום מועלת וכבר קאן טעם שכבר נתעבר החדש וזה מורה ששם עיברו ב"ד את החדש

בפני השלשה ויקדשוהו השלשה: י בית דין שקדשו את החדש ב"ב שוגגין בין מוטעין בין אנוסים הרי זה מקודש וחייבין הכל לתקן המועדות על היום שקדשו בו. אע"פ שזה יודע שטעו חייב לסמוך עליהם שאין הדבר מסור אלא להם ומי שצוה לשמור המועדות הוא צוה לסמוך עליהם שנאמר אשר תקראו אתם וגו':

פרק שלישי

א עדים שראו את החדש אם היה ביניהם ובין מקום שיש בו בית דין מהלך לילה ויום או פחות הולכין ומעידין. ואם היה ביניהן יתר על כן לא ילכו שאין עדותן אחר יום שלשים מועלת שגבר נתעבר החדש

בחנה הלכה פ"ט פירש"י ו"ל וכתבתי כפי ההקדמה שכתבתי שהדבור הזה הוא הנהגה מאתה תלמיד שרצה לפרש דברי רש"י ז"ל. ואם אינו כן אלא שהם דברי בעלי החסם הרי כאלו עבר הקולמוס על מה שכתבתי בזה כי כל הדברים אמת ודעתי הקצרה לא יכלה להשיגם. כלל הדברים נחבארה ההלכה והדינים שכתבתי למעלה הם אמת בין הכי ובין הכי ועל פיהם אכל לישב דברי הרב ז"ל בלי ששאר קושיא כלל ואומר, כבר נחבאר שיש ג' חלוקות בענין ודינם מחולף. כ"כ נכנסו בביאור והא' למדנו היתה מדיוק דזה עמנו עשה הרב החלוקה, הא' שראוהו ב"ד ביום ושאר זמן לומר מקודש והדין בזה שיאמרו מיד מקודש, זאת החלוקה הזכיר הרב בראשונה במ"ש ראוהו ב"ד עמנו וכו' אם פירש"י לא ילא כוכב וכו'. החלוקה הב' היא בהפך זאת שאפילו לראוהו בלילה שלשים אחר שיצאו וכו' למחר מושיבין וכו' והוסף הרב ללמדנו בכאן דביה"ט והוא אחר שיצאו שני כוכבים הרי הוא כלילה. החלוקה הג' היא כשראוהו ביום ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה והדין בזה דלמחר יקדשו ב"ד בלי שום עדות כלל. גם זאת החלוקה הנה נלמוד אותה מדיוק דברי הרב שהרי הוא אומר אם עדיין לא ילא כוכב אומרים מקודש טעמא דלא ילא כוכב הא אם ילא כוכב אין אומרים מקודש מיד וגם לא יושיבו דיינים וכו' אלא דבר אחר ומה הוא שלמחר יאמר מקודש בלי שיושיבו דיינים וכו' גם מדיוק דבריו האחרונים ככה נלמוד שהוא כתב ואם ראוהו וכו' אחר שיצאו ב' כוכבים למחר כו' טעמא דינא שני הכוכבים הא אם לא ילא כי אם אחד אין מושיבין דיינים וגם אין אומרים מקודש מיד אלא מה יעשו שיאמרו למחר מקודש בלי שיעמדו ב"ד כלל הרי נחבאר בפרט דברי הרב הג' דיינים האחרים ובה ניחא מקשיה סתירה דבריו אלו לאלו שהיא הקדמה השניה שהקדמה דבריו ז"ל כמו שאמר ראוהו גם נשאר הדינים ומחלוקות המזכרות הם עמנו אותם שהזכיר הרב כי לדמיון שראו הירח ב"ד ביום ששאר זמן לומר מקודש שם הרב משל שראו אותו קודם שיצא שום כוכב כי בודאי יוכלו לומר מקודש קודם שיצאו שני כוכבים. ולדמיון שראו אותו ביום ולא נשאר זמן לומר מקודש שם הרב משל בדיוק דבריו שראו אותו אחר שיצא כוכב אחד כי אז לא ידעו הם אם יש זמן לומר מקודש כיון שלא ראו מהי ילא אותו הכוכב האחד וגם אין אלו יודעים כמה יתעכב לנאח הכוכב השני על האחד ואולי קודם שיצאו לומר מקודש ילא כוכב אחר, מה האמר יאמרו מקודש ואח"כ יראו אם ילא כוכב אחר בין כך ובין כך יחזרו לומר למחר מקודש ואם לא ילא כוכב יפאר החדש מקודש לא נאן ליעשות כן דבקידוש החדש אין ראוי לב"ד לומר דבריהם על ספק לילה, הרי מבואר מזה דאע"פ דהרב חכם בכאן לפסק הלכה האמר שמואל כוכב אחד יום מהעצם המזכר למעלה אינו סותר לזה במה ששם משל אם עדיין לא ילא כוכב כי אין כוונתו לשום משל ולבקש שיעדין יהיה יום לבד כי לזה אע"פ שיצא כוכב אחד עדיין הוא יום כמבואר בדברי שמואל בפי' אבל כוונתו לשום משל בעבור שעדיין יהיה יום ושאר עוד מהיום זמן כמזכר ובה חידשו לקשיא הראשונה: גם הג' דבר קל להקדו וזה כי זמן ביה"ט דיון עליו שהוא מהלילה כשיהיה שש"פ שעדיין הוא יום לא ידענו ששאר מהיום עוד זמן כמזכר ובה חידשו לקשיא הראשונה: גם הג' דבר קל להקדו וזה כי זמן ביה"ט דיון עליו שהוא מהלילה כשיהיה חומרא לא כשיהיה קולא ולכן כשלא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה ליל ל"א שאין מקדשין החדש בזמנו ומעברין אותו אז נדון זמן ביה"ט ליום ובודאי אם הספיקו לומר מקודש קודם שחשכה אע"פ שהוא בזמן ביה"ט מקדשין אותו כי שלא לקדש החדש בזמנו הוא קולא כמו שמבאר מדברי הרב סוף פ"ג. אבל בחלוקה השניה שמדבר שראו אותו אחר שיצאו שני כוכבים בלילה שלשים אין מקדשין אותו אז בזמן ביה"ט ודין אותו כלילה כיון ששאר להם כל יום ל' שיוכלו לקדשו. והנה נראה חכמת הרב ז"ל כי הדין שלמעלה הוצרך במשנה שאמר ראוהו ב"ד וכו' ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשכה והדין של מטה ג' ילא שני כוכבים וכו' הוצרך בגמרא כמ"ש בגון שראוהו בלילה וראה הרב בחכמתו להניח עד שחשכה שהוצרך במשנה כפשוטו ואם לא חשכה ודאי עדיין יוכלו לומר מקודש ששם לא נאמר כן הרי הוא קולא כמזכר וכמ"ש בגמ' בגון שראוהו בלילה פירש כי ביה"ט הרי הוא כלילה ששם לא נאמר כן הרי הוא קולא וזה לחלוף הנושאים כאשר נחבאר: גם ההערה הד' מבואר בזה החירון למעלה בשם החסופות ורש"י ז"ל ואין צורך לבטל הדברים:

כל

לחם משנה

ליך כיון שלא יועיל עדותם ועוד נחשרי ונסן דליכא תקנת מועדות מה איכא למימר ילכו אפילו בשבת לתקן המועדות כדי שיוכלו השולחין ללכת מהרה לתקן המועדות וכו"ש במשנה דמפני זה מהללין את השבת בניסן וחשרי. לכך נראה לי ודאי דאין חירון המפרש עולה כלל. ולעיקר הקדמה ל"ל לתקן דכיון דב"ד קדשו את החדש אע"פ שימלא הדבר פעוט מדין הורה הוא מקודש כמו שכתב רבינו ז"ל בפירוש דאפי' נמלא העדים זוממין מדין חורה מקודש דהחורה לא חלה הדבר אלא במה שיעשו ב"ד וכיון שכן אחר שעברו בית דין אע"פ שלא ימלא הדבר כן מעובר הוא ואין אלו צריכים לקבל כל עדות שיצא אחרי כן דאפילו האמת כדברי העדים הבאים אין אלו מחוייבים להחזיר מה שעשו ב"ד אבל מ"מ ב"ד מפני שגמרא הדבר כשקר היכא דבאו עדים ונמלאו דנריהם מחוברים כותרים את העיבור ומפני כך מבלגלין ומאיימים אותם כדי שיחזרו בהם אע"פ שביט דין מנינים שהאמת אחס מ"מ רוצים שיחזרו בהם דאם יחזרו בהם שוב ליכא כאן לעז העולם שיאמרו שנתעבר החדש שלא כדיון אבל כשהעדים עומדים בדבורם אז מוכרחים ב"ד לסוחרו שלא יאמרו העולם שנתעבר בסקר וכיוצא בזה חייב רב דימי בפ"ק דראש השנה ואמר שם מחזי כשיקרא ולכך נראה אע"פ שאין הדין. כך סותרין את עיבורם מפני שלא יוצאו לעז ולכך ודאי כל היכא דלאו יכולים לעשות שלא יעידו אותם העדים נעשה ולכך אמרין שלא ילכו להעיד שכבר נתעבר החדש ואין לנו חולקת בעדותם כלל דאם אק סותרין את העיבור אחרי כן הוא מפני שהם בלויים מאליהם

הנהגות מיימוניות

° כדנתיא ברי"ה (דף כ"ה) שאמר רבי עקיבא לרבי יהושע הרי הוא אומר אתם אתם אתם שלש פעמים לומר אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מוטעין אתם אפילו מורדין פ' דהלת אותם חסרי וא"ו כתובים בפ' שור או בשב וקרי אתם כלומר אתם תקראו אותם שבגורתכם ובעמוד כתוב בסקים מורדין אנוסים ולשון הגמרא הוא אפילו מורדין וכן כתב הסמ"ג עשין מ"ו ושםא מעות נפל בהעקקות:]

מנדל עוז

בית דין שקדשו את החדש עד סוף הפרק. סוף פרק אם אין מכירין (דף כ"ד כ"ס): עדים שראו את החדש עד שכבר נתעבר החדש. סוף פ"ק דר"ס (דף כ"ב):

חבר תלוי ואותו לרבות שוגגין מוטעין. ופירש"י שוגגין מאליהן כסבורין שהוא ראוי להתעבר. מוטעין ע"י עדי שקר. ובעמוד כתוב בסקים מורדין אנוסים ולשון הגמרא הוא אפילו מורדין וכן כתב הסמ"ג עשין מ"ו ושםא מעות נפל בהעקקות:]